

Odonatrix 5(1), 2009 – zawartość / contents¹

Buczyński P., Karasek T., Kowalak E., Kowalak J., Oder T.: Przyczynek do wiedzy o ważkach (Odonata) Roztocza. – Contribution to the knowledge of dragonflies (Odonata) of the Roztocze Upland. Pp. 1-6.

The paper presents the results of studies conducted in Roztocze Upland (SE Poland) during the camp of Student Scientific Circle of Biologists of Maria Curie-Skłodowska University in July 2008. At 27 study sites, of which 13 were situated in the Roztoczański National Park, 37 dragonfly species were found (51% of the national fauna). The most interesting were: *Sympecma paedisca*, *Nehalennia speciosa*, *Gomphus vulgatissimus* and *Ophiogomphus cecilia*. 9 species have been recorded for the first time from the Roztoczański National Park, which elongated the list of well-known species to the number of 47.

The study site of *Nehalennia speciosa* (Borowina near Józefów, Caricetum lasiocarpae on the edges of the water body between dunes) has been known for over 10 years. New data confirms the subsistence of the population and even the decrease in numbers: at least >1.000 specimens, juvenile imagines and development behaviour were observed. At the same time, the disappearance of the other population of *N. speciosa* was found – on a transitional peat-bog near the village Hamernia (last data from 2002). Perhaps the same refers to the population of *Somatochlora arctica* on a transitional peat-bog near the village Tarnowola (last data from 2003). Other examples of vanishing of peat-bog species on Roztocze due to drying out of habitats are also given. Perhaps we are witnessing the start of regress of this ecologic group which has not been endangered up till now.

Data about Gomphidae has been analyzed by their rarity in the discussed region which is surprising for Roztocze is rich in rivers with suitable habitat structure and satisfactory water quality. The authors give two possible explanations responsible for this conditions: forest basin of the rivers (which results in shading and low pH among others) as well as strong fish stocking of Roztocze rivers by trout by Polish Angling Association.

Praca przedstawia wyniki badań przeprowadzonych na Roztoczu (SE Poland) podczas obozu Studenckiego Koła Naukowego Biologów UMCS w lipcu 2008 r. Na 27 stanowiskach, z których 13 leżało w Roztoczańskim Parku Narodowym, stwierdzono 37 gatunków ważek (51% fauny krajowej). Najciekawsze były: *Sympecma paedisca*, *Nehalennia speciosa*, *Gomphus vulgatissimus* i *Ophiogomphus cecilia*. 9 gatunków podano po raz pierwszy z Roztoczańskiego Parku Narodowego, co wydłużyło listę gatunków znanych z parku do 47.

Stanowisko *Nehalennia speciosa* (Borowina koło Józefowa, Caricetum lasiocarpae na obrzeżu zbiornika między wydmy) jest znane od ponad 10 lat. Nowe dane potwierdzają trwanie populacji i nawet wzrost jej liczebności: obserwowano co najmniej >1.000 osobników, juwenilne imagines i behavior rozrodczy. Jednocześnie stwierdzono zanik innej populacji *N. speciosa*, na torfowisku przejściowym koło wsi Hamernia (ostatnie dane z 2002 r.). Prawdopodobnie zanikła też populacja *Somatochlora arctica* na torfowisku koło wsi Tarnowola (ostatnie dane z 2003 r.). Przytaczane są też inne przykłady zaniku gatunków tyrfowlanych na Roztoczu wskutek wysychania siedlisk. Być może obserwujemy początek regresu tej grupy ekologicznej, dotychczas niezagrożonej w omawianym regionie.

Dane o Gomphidae są analizowane przez ich rzadkość w omawianym regionie, która może zaskakiwać – bo Roztocze jest bogate w rzeki o odpowiedniej strukturze siedliskowej i o zadowalającej jakości wody. Autorzy wskazują na dwie możliwe przyczyny tego stanu rzeczy: na leśną zlewnię cieków (co skutkuje m.in. ich ocienieniem i niskim pH) oraz na intensywne zarybianie rzek Roztocza pstrągiem przez Polski Związek Wędkarski.

Key Words. Odonata, dragonflies, faunistics, Poland, Roztocze Upland, national park.

Rychła A.: Nowe stanowiska niektórych chronionych i rzadkich gatunków ważek w zachodniej Polsce wraz z uwagami dotyczącymi ich stanu hydrologicznego. – New localities of some protected and rare dragonfly species from western Poland with remarks to the hydrological state of the habitats. Pp. 7-12.

New records of six protected or/and rare dragonfly species (*Leucorrhinia caudalis*, *L. albifrons*, *Cordulegaster boltonii*, *Erythromma lindeni*, *Aeshna juncea* and *A. affinis*) from western Poland have been described. The characterisation of habitats includes short remarks to the hydrological situation with regard to changing climate followed by fluctuations of water levels. The possible consequences for the habitat quality and for the dragonfly species are discussed.

Opisane są nowe stanowiska 6 gatunków chronionych i/lub rzadkich (*Leucorrhinia caudalis*, *L. albifrons*, *Cordulegaster boltonii*, *Erythromma lindeni*, *Aeshna juncea* i *A. affinis*) z Polski zachodniej. Charakterystyka siedlisk zawiera krótkie uwagi o stanie hydrologicznym z odniesieniem do zmieniającego się klimatu, z którym związane są fluktuacje poziomu wody. Dyskutowane są możliwe skutki tego zjawiska dla jakości siedliska i dla tych gatunków

¹ numer można kupić na stronie / you can buy this number at: <http://wydawnictwo-mantis.eu/odonatrix/>

ważek.

Key Words. Odonata, dragonflies, *Nehalennia speciosa*, conservation status, habitat selection, Poland.

Buczyńska E.: Komiks. Przygody ważki z Lublina: Choinka. – Cartoon strip. Adventures of the dragonfly from Lublin: Christmas tree. P. 12.

Dolata P.T., Stawicki A., Żuk T.: Kolejne stanowiska szafranki czerwonej *Crocothemis erythraea* (Brullé, 1832) w Południowej Wielkopolsce oraz uwagi o jej wykrywaniu i udziale obserwatorów przyrody w badaniach ważek. - New records of the Scarlet Dragonfly *Crocothemis erythraea* (Brullé, 1832) in the South Wielkopolska region (SW Poland) and some remarks about its detecting and the participation of amateurs in odonatologists. Pp. 13-16.

Two new localities (within 35 km) of the Scarlet Dragonfly were recorded on the clay pits in the South Wielkopolska region: 1) Odolanów (Ostrów Wielkopolski district, 51°35' N, 17°39' E, UTM: XT81): one ♂ on 28th May 2007; 2) Kotlin (Jarocin district, 51°54' N, 17°40' E, UTM: XT85): one ♂ on 23rd June 2007. Those records were made 4-48 km from localities detected by Żurawlew (2009) in Pleszew district (Fig. 1) and support his opinion about high importance of clay pits for this species. Both records came from Kartoteka Przyrodnicza Południowej Wielkopolski (Nature Database of the South Wielkopolska), the "citizen science" scheme, led by local group of the Polish Society for the Protection of Birds. The wider co-operation of the odonatologists with such groups and schemes is proposed in the article.

Stwierdzono dwa nowe stanowiska szafranki czerwonej na gliniankach w Południowej Wielkopolsce, leżące od siebie w oddaleniu 35 km: 1) Odolanów (powiat Ostrów Wielkopolski, 51°35' N, 17°39' E, UTM: XT81): 1♂, 28 V 2007; 2) Kotlin (powiat Jarocin, 51°54' N, 17°40' E, UTM: XT85): 1♂, 23 VI 2007. Znajdują się one 4-48 km od stanowisk wykrytych przez Żurawlewa (2009) w powiecie pleszewskim (Fig. 1) i potwierdzają jego opinię o znaczeniu glinianek dla tego gatunku. Obydwa stanowiska pochodzą z Kartoteki Przyrodniczej Południowej Wielkopolski, projektu „nauki obywatelskiej”, prowadzonej przez lokalną grupę Ogólnopolskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków. W artykule proponowana jest szersza współpraca odonatologów i takich grup roboczych.

Key Words. Dragonflies, Odonata, Scarlet Dragonfly, *Crocothemis erythraea*, Poland, records, secondary habitats.

VI Ogólnopolskie Sympozjum Odonatologiczne PTE „Polska odonatologia: przeszłość, terażniejszość i przyszłość”, Poznań i okolice, 23–25 X 2009. Komunikat I. – 6th Polish Symposium of Odonatology of the Polish Entomological Society “Polish odonatology in the past, present time and future”, Poznań and environs, October 23–25, 2009. First announcement. Pp. 16-17.

6th Polish Odonatological Symposium will be focused on the first book on the dragonflies of Poland, „Atlas of the distribution of dragonflies in Poland”. The Atlas is scheduled to be published in September 2009. This is an opportunity to sum up past and present achievements of Polish odonatology and the conservation status of the Polish odonate fauna. Workshops, informal discussions and presentations, and a field trip are also planned. If you are interested in the participation, please, contact dr. Rafał Bernard (Adam Mickiewicz University in Poznań, Department of General Zoology, Umultowska 89, PO-61-614 Poznań, e-mail: rbernard@amu.edu.pl, mobile: 661 035 286). We speak English and German quite well.

Motywy przewodnim VI Ogólnopolskiego Sympozjum Odonatologicznego będzie pierwsza książka o ważkach Polski, „Atlas rozmieszczenia ważek w Polsce”. Jego publikacja jest planowana na wrzesień 2009 r. Jest to okazja do podsumowania dawnych i obecnych osiągnięć polskiej odonatologii oraz stanu zachowania fauny ważek Polski. Planowane są też: warsztaty, dyskusje, prezentacje i wycieczka terenowa. Osoby zainteresowane udziałem są proszone o kontakt z dr. Rafałem Bernardem (Uniwersytet Adama Mickiewicza, Zakład Zoologii Ogólnej, Umultowska 89, 61-614 Poznań, e-mail: rbernard@amu.edu.pl, komórka: 661 035 286).

Key Words. Odonatology, meeting, Poland.

Żurawlew P.: Występowanie i stwierdzenie zachowań rozrodczych szafranki czerwonej *Crocothemis erythraea* (Brullé, 1832) (Odonata: Libellulidae) w powiecie pleszewskim (południowo-wschodnia Wielkopolska). – Occurrence and records of breeding behaviour of Scarlet Dragonfly *Crocothemis*

erythraea (Brullé, 1832) (Odonata: Libellulidae) in the Pleszew Poviát (south-eastern Great Poland). Pp. 18-21.

In the years 2007 and 2008 in the Pleszew Poviát over 60 study sites were controlled against the occurrence of dragonflies Odonata. 45 species were recorded within (61,6% of the dragonfly fauna in Poland). The Scarlet Dragonfly was recorded at four study sites (all of them were clay excavations): 1) Kwileń (51°59'N, 17°51'E, UTM: XT96), in 2007 – 4 observations 1♂, and in 2008 it was noted during 9 controls: the highest numbers 10 VI – ca. 15♂♂, 3 VII and 31 VII – each ca. 10♂♂, additionally, 10 VI a pair in copula was observed, and next, 1♀ laying eggs in *Batrachium* sp.; 2) Kowalew (51°53'N, 17°43'E, UTM: XT85), 1♂ observed 11 VI 2008; 3) Nowa Wieś (51°52'N, 17°46'E, UTM: XT95), 1♂ recorded on 18 VI 2008; 4) Lenartowice (51°55'N, 17°48'E, UTM: XT95), 2♂♂ patrolling and territorial noted on 25 VI 2008. In Poland the stable populations of the Scarlet Dragonfly have been found so far in the valley of the Upper Vistula River and in Przemyśl Upland. Clay excavations are the environments that play very important role in the existence of many dragonfly species (Tab. 1). This refers not only to the Pleszew Poviát but also to the whole south-eastern Great Poland (Wielkopolska).

W latach 2007 i 2008, w powiecie Pleszewskim skontrolowano ponad 60 stanowisk pod względem występowania ważek Odonata. Stwierdzono 45 gatunków (61,6 fauny ważek Polski). Szafranka czerwona została stwierdzona na czterech stanowiskach, wszystkie były gliniankami:) Kwileń (51°59'N, 17°51'E, UTM: XT96), 2007 – 4 obserwacje 1♂, 2008 – obserwacje podczas 9 kontroli, najliczniej 10 VI (ok. 15♂♂), 3 VII i 31 VII – (po ok. 10♂♂), ponadto 10 VI obserwowano parę in copula i 1♀ znoszącą jaja do płatu *Batrachium* sp.; 2) Kowalew (51°53'N, 17°43'E, UTM: XT85), 1♂, 11 VI 2008; 3) Nowa Wieś (51°52'N, 17°46'E, UTM: XT95), 1♂, 18 VI 2008; 4) Lenartowice (51°55'N, 17°48'E, UTM: XT95), 2♂♂ patrolujące i terytorialne, 25 VI 2008. W Polsce trwałe populacje szafranki czerwonej znajdowano do tej pory w dolinie górnej Wisły i na Pogórzu Przemyskim. Glinianki są środowiskiem grającym bardzo ważną rolę w egzystencji wielu gatunków ważek (Tab. 1). Dotyczy to nie tylko powiatu pleszewskiego, lecz także całej południowo-wschodniej Wielkopolski.

Key Words. Odonata, dragonflies, *Crocothemis erythraea*, Poland, Great Poland region, clay pits, stable population.

Buczyński P.: Polskie i dotyczące Polski prace odonatologiczne. 7. Rok 2008 i uzupełnienie za rok 2007. – Polish and dedicated to Poland odonatological papers. 7. The year 2008 and the supplement for the year 2007. Pp. 22-24.

In the reported time period the following publications as well the supplements were launched: 20 scientific papers, 4 congress communications, 5 popular scientific papers, 4 other text and 2 cartoon strips were published. One Internet publication appeared too. 2 bachelor theses and 2 M.Sc. theses were written.

W okresie sprawozdawczym opublikowano: 20 prac naukowych, 4 komunikaty konferencyjne, 5 prac popularno-naukowych, 4 inne teksty i 2 komiksy. Ukazała się też jedna praca internetowa. Poza tym, powstały 2 prace licencjackie i 2 magisterskie.

Key Words. Odonata, dragonflies, bibliography, Poland, Polish authors.

Buczyński P.: Czerwona lista ważek (Odonata) województwa lubelskiego (Polska wschodnia). Druga edycja: 2009. – Red list of dragonflies (Odonata) of the Lublin Region (Eastern Poland). Second edition: 2009. Pp. 25-29.

The author presents the new red list of dragonflies of the Lublin Region, 10 years after publishing the previous edition (Buczyński 1999). The list includes 10 species: 4 species of high risk categories (VU-CR) and 6 of low risk categories (LC, NT). The most endangered are: *Coenagrion ornatum* (CR), *Cordulegaster boltonii* (CR), *Coenagrion armatum* (EN) and *Nehalennia speciosa* (EN). The scale of threats of dragonflies of the Lublin Region is smaller than in the whole Poland (Bernard et al. 2002) or in the Łódź Region (central Poland) (Tończyk, Szymański 2006). Seriously endangered are the faunas of small running waters and *Sphagnum* peat bogs. For the protection of dragonflies in Poland, particularly important are populations of *Coenagrion armatum* (9 in total) as well as one of 3–4 populations of *C. ornatum* known nowadays in the country which is large and stable.

Autor przedstawia nową czerwoną listę ważek województwa lubelskiego, 10 lat po ukazaniu się poprzedniej edycji (Buczyński 1999). Lista obejmuje 10 gatunków, 4 w kategoriach wysokiego ryzyka (VU-CR) i 6 w kategoriach niskiego ryzyka (LC, NT). Najbardziej zagrożone są: *Coenagrion ornatum* (CR), *Cordulegaster boltonii* (CR), *Coenagrion armatum* (EN) i *Nehalennia speciosa* (EN). Skala zagrożeń ważek w województwie lubelskim jest mniejsza niż w całym kraju (Bernard i in. 2002) czy w województwie łódzkim (Polska Środkowa) (Tończyk, Szymański 2006). Poważnie zagrożone są fauny drobnych wód bieżących i torfowisk sfagnowych. Dla ochrony ważek w Polsce, szcze-

gólnie ważne są populacje *Coenagrion armatum* (ogółem 9) i jedna z 3-4 znanych współcześnie w kraju populacji *C. ornatum*, która jest duża i stabilna.

Key Words. Odonata, dragonflies, Red list, protection, conservation, Lublin Region, Poland.

Tończyk G.: Recenzja. Cham S. 2007. Field Guide to the larvae and exuviae of British Dragonflies. Volume 1: Dragonflies (Anisoptera). The British Dragonfly Society. Gem Publishing Company, Brightwell, Wallingford, 76 ss. ISBN-978-0-9556471-0-9. – Review. Cham S. 2007. Field Guide to the larvae and exuviae of British Dragonflies. Volume 1: Dragonflies (Anisoptera). The British Dragonfly Society. Gem Publishing Company, Brightwell, Wallingford, 76 ss. ISBN-978-0-9556471-0-9. Pp. 30-32.

“Field Guide to the larvae and exuviae of British Dragonflies. Volume 1: Dragonflies (Anisoptera)” is an interestingly prepared key to the identification of final stage larvae and exuviae of dragonflies. The review contains the debriefing of contents with emphasising the value of good photographs presenting exuviae of 25 dragonfly species. The study was evaluated as a moderately successful work of local importance.

“Field Guide to the larvae and exuviae of British Dragonflies. Volume 1: Dragonflies (Anisoptera)” to ciekawie przygotowany przewodnik do oznaczania larw ostatniego stadium i wylinek ważek. W recenzji przedstawiono omówienie zawartości, podkreślając jako dużą jej wartość dobre fotografie wylinek 25 gatunków ważek. Praca została oceniona jako średnio udana, mająca znaczenie lokalne